

איש חי
רב פעלים
רודף צדקה וחסד
ר'
משה שניצר
ז"ל
ב"ר מנחם מנדל ז"ל
תנצב"ה

מאורות הדף היומי

עלון שבועי ללומדי "הדף היומי"

בית המדרש דחסידי סוכטשוב בני-ברוק
 כולל דחסידי סוכטשוב
 כולל "סנה משה"
 ע"ש הרה"ח ר' משה יצחק זיסר ז"ל
 בית מדרש
 למגידי שיעור "דף היומי"
 חתום סופר 3 ת.ד. 471 ב"ב טל. 03-5775333

האשה
החשובה ורודפת
צדקה וחסד
מרת
ורדה שניצר
ע"ה
ב"ר מאיר ז"ל
תנצב"ה

יו"ל ע"י ביהמ"ד למגידי שיעור "דף היומי" בראשות הגר"ח קובלסקי שליט"א ♦ לע"נ הר"ר מרדכי קלמן (מוטי) זיסר ב"ר משה יצחק ז"ל

גליון מס' 956

מסכת סנהדרין ס"ג - ס"ט ♦ נגעים י"ד, ה' - י"ד, י'

בס"ד, כ"ו אלול תשע"ז

השבוע בגליון

- ♦ ביו - אנרגיה מותרת או אסור?
- ♦ "גדול" שהפך ל"קטן"!
- ♦ בן 13 למצוות - האמנם ומניין?
- ♦ יהודי "קטן" ונכרי "גדול" בני אותו גיל

- ♦ הזכרת שמם של יש"ו ושל מוחמד
- ♦ מדוע מתחילים את ה"זמן" בישיבות בראשי חודשים דווקא?
- ♦ אסטרוולוגיה לאור ההלכה
- ♦ בדיקה מיוחדת בליל הושענא רבה

דבר העורך

משחק החיים

שמו נודע לתהילה, כמפקד נערץ וקשוח. הוא הנהיג את פיקודיו בקרבות קשים, הוביל אותם באש ובמים, ומנצחון לנצחון הערצתם של חייליו אליו גברה והלכה. די היה בהפניית מבט קצרה וחדה מצידו, וכבר התייצבו הללו דום, לבנים כסיד. היה זה באמצע אחד הקרבות הקשים ביותר שאליהם נקלע אי פעם. הוא רכן על הקרקע, ובעוד כדורי האויב שורקים מעליו, תכנן באומץ לב את מהלכי הקרב, כאשר לפתע נפתחה... למען האמת, מן הראוי לספר את המעשה לפי הסדר.

רבינו ה"חפץ חיים" זצ"ל, שוחח פעם עם אחד מצדיקי דורו על כך שבבוא יומו של האדם לבית דין של מעלה, ימצא מולו במושב בית הדין את גדולי דורו אשר יישבו למשפט.

יהודי שנוכח בשיחתם, פנה אל ה"חפץ חיים" וביקש, "אם כך, כבוד הרב, אנא, אתם, גדולי הדור שבחדר זה, שפטוני כעת על מעשיו, בעודי בחיים, למען אדע לתקן את דרכי".

נענה ה"חפץ חיים" ברוב ענוותנות, ומתוך נסיון להסביר ליהודי כי אל לו לייחס לו גדולה כה רבה, סיפר לו את אשר שמע בשמו של המגיד ר' פייבל, אשר חי לפני כמאתיים שנה.

הבה רבותי, נפליגה יחדיו מאות קילומטרים צפונה, מאתיים שנה לאחור, נתייצב בלאט מאחורי חלונותיו המקומרים של בית הכנסת הגדול בוילנא, וביחד עם יהודים עמלי יום, חבושי סקסט זוהה ובגדים מטולאים, נקשיב לדרשתו של המגיד ר' פייבל.

"זכורני", פותח ר' פייבל ומרים את עיניו לתקרה, "את ימי ינקותי, כאשר ילד קטון הייתי. חמשה עשר עוללים, ואני בכללם, הצטופפנו בחדרו הצר של

דף סג/ב ושם אלהים אחרים לא תזכירו

הזכרת שמם של יש"ו ושל מוחמד

אי שם בכפר קטן בגרמניה התמנה מורה חדש באחד מבתי הספר האיזוריים, שרוב תלמידיו היו יהודים, וצביונו הכללי של בית הספר נשמר על ידי רב המקום. ויהי היום, והמורה החדש הקריא בפני התלמידים קטע מספר הסטוריה, תוך ציטוט שמו של יש"ו הנוצרי. עקב כך התחוללה סערה בקרב היהודים המקומיים. להגנתו טען המורה, כי ביכר שלא לשנות מן הכתוב בספר מחמת שני התלמידים הנוצריים ששהו בכיתה. רב העיירה שלח את הסיפור במלואו לגאון רבי עזריאל הילדסהיימר זצ"ל אשר ענה תשובה מעניינת (שו"ת ח"א יו"ד סי' ק"פ).

הזכרת שם ע"ז לצורך לימוד תורה: בסוגייתנו מבואר, כי אסור לאדם לומר לחבירו "שמור לי בצד עבודה זרה פלונית". היינו, אסור לו לומר "המתן לי ליד עבודה זרה פלונית", שנאמר (שמות כג"ג) "ושם אלהים אחרים לא תזכירו לא ישמע על פיק". ה"בית יוסף" (יו"ד סי' קמ"ז) מבאר ופוסק, כי אין להזכיר שמות של עבודה זרה, הן לצורך והן שלא לצורך, מלבד שמות אלו המוזכרים בתנ"ך, כמבואר בסוגייתנו (שו"ת הגרע"ה שם), וכן מותר להזכיר שמות של עבודה זרה לצורך לימוד דיני התורה.

יש להבדיל בין שני שמותיו של יש"ו: מעתה, מאחר שהנוצרים מתייחסים ליש"ו כמי שמסייע בהנהגת העולם, הרי זו עבודה זרה מוחלטת ואין להזכיר את שמו. אלא, שההגות מימוניות (רמב"ם ה' עבודת כוכבים פ"ה ס"ק ג') מציין, כי אין להזכיר שם של עבודה זרה, כאשר שמה הוא שם אדנות ואלוקות. לפיכך, עלינו להבחין בין שמו הפרטי של אותו האיש - יש"ו, לבין כינויו בפי מאמיניו, הנגזר מלשון משיח [לא מצאנו לכון לציין בגליון את שמו, אף שלצורך לימוד תורה הדבר מותר]. לכן, המזכיר את השם יש"ו אינו עובר על איסור תורה, שהרי שם זה אינו אלא שמו של אדם, שהנוצרים בסכלותם האמינו בו. אולם, המזכיר כינויו כראש דת הנצרות ומייסדה, עובר על איסור תורה, שהרי זה שם עבודה זרה.

הגאון רבי עזריאל הילדסהיימר זצ"ל הוסיף וציין, כי אף שאין איסור מן התורה להזכיר את שמו הפרטי של אותו האיש, "בכל תפוצות ישראל... היראים נמנעו להעלות שם זה על שפתם" ואין להתיר מנהג זה.

צעילוי נשמת

הבחור **ליאור בנימין ורדי** ז"ל

בן יבדלחט"א הר"ר ידידיה שיחי' נלב"ע ערב ראש השנה תשנ"ב

תנצב"ה

הונצח ע"י בני המשפחה שיחי'

צעילוי נשמת

הר"ר **אריה לייב פניגשטיין** ז"ל

ב"ר שאול יצחק ז"ל נלב"ע כ"ה באלול תש"ך

וזוגתו מרת **שושנה דבורה** ע"ה

ב"ר אלטר סטרלצ'ר ז"ל נלב"ע ח' בתשרי תרצ"ו **תנצב"ה**

הונצחו ע"י ידידיו הר"ר **שאול יצחק פניגשטיין** ומשפחתו שיחי'

לעילוי נשמת

הר"ר **צבי מנחם** ז"ל בן ר' משה הלוי בורנשטיין ז"ל

נלב"ע כ"ז אלול תשל"ד **תנצב"ה**

הונצח ע"י בני המשפחה שיחי'

נר ה'
נשמת
אדם

כאמור, לגבי יש"ו הנוצרי מוסכם על הכל, כי מאמיניו נחשבים כעובדי עבודה זרה בשיתוף, היינו, שהוא שותף להנהגת העולם (עיי' רמ"א או"ח סי' קנ"ו הנפק"מ בין ע"ז לע"ז בשיתוף). לעומת זאת, לגבי מוחמד מייסד דת האיסלם, כתב הר"ן בגמרתנו (סא/ב): "גם המשוגע של הישמעאלים, אף על פי שאינו טועין אחריהם לעשותן אלהות, הואיל ומשתחיים לפניהם השתחואה של אלהות, דין עבודת אלילים יש להן". אולם, הרמב"ם (שו"ת הרמב"ם סי' תמ"ח) מציין, כי הישמעאלים הקדומים אכן היו עובדי עבודה זרה, אך לא כן הישמעאלים שבדורות אחרים, ש"כבר נכרתה אמונת הע"ז מפיהם ומלבם, והם מיחדים לא-ל יתברך יחוד כראוי, יחוד שאין בו דופי". לפיכך, פסק הרמב"ם (הל' מאכלות אסורות פרק י"א הל' ז), כי יין הישמעאלים אסור בשתייה, אך מותר בהנאה.

דף סה/ב רבי עקיבא אומר זה המחשב עתים ושעות

מדוע מתחילים את ה"זמן" בישיבות בראשי חודשים דווקא?

סוגייתנו עוסקת באיסור התורה (ויקרא יט/כז) "לא תעוננו". לדעת רבי עקיבא, פסוק זה אוסר על האדם להימנע מעשיית פעולות מסוימות במועד מסויים עקב חששו שמועד זה אינו "יפה" להם, או להיפך, לעשות פעולות מסוימות בזמן מסויים דווקא, משום שהוא "יפה" להם.

אסטרוולוגיה לאור ההלכה: לדעת הרמב"ם (הל' עבודת כוכבים פ' י"א הל' ט), כוונת רבי עקיבא היא לאסטרוולוגים, אשר לדעתו אינם אלא "הכזבים, שהכסילים מדמין שהן דברי אמת". כדעת הרמב"ם סוברים ראשונים נוספים (שו"ת "זכרון יהודה" לר"י בן הרא"ש סי' צ"א, ומביא כן אף בשם הרמ"ה ב"יד רמה" בסוגייתנו ובשם רבינו יונה ב"שערי תשובה" שער ג' אות פ'). ברם ראשונים רבים חולקים על כך (הרמב"ן בשו"ת המיוחסות לרמב"ן סי' רפ"ג, התוספות שבת קנו/ב ד"ה "כלדאי", וה"נימוקי יוסף" בסוגייתנו) וסוברים, שיש אמת בדברי חכמי האיציטגינות ויש אף לחוש לדבריהם.

אין לחקור אחר עתידות: לדעתם, איסור "ולא תעוננו" נאמר לגבי אדם הממציא עיתים מעצמו ואומר, כי זמן מסויים טוב לכך וזמן אחר רע לכך. אולם, אם שמע אדם מהעוסק בחוכמה זו, כי ביום מסויים ראוי לו להימנע מעשיית פעולה מסוימת, מן הראוי לו לחוש לדבריו. אלא, שאין ללכת ולשאול לדעתם, משום הפסוק (דברים יח/ג) "תמים תהיה עם ה' אלקיך", היינו, על היהודי לבטוח באלוקיו ולהתפלל אליו כי ישית לראשו ברכות וטוב, ולא לחקור בעתידות ובנסתרות, כדברי רש"י (שם): "התהלך עמו בתמימות ותצפה לו ולא תחקור אחר העתידות, אלא כל מה שיבא עליך קבל בתמימות ואז תהיה עמו ולחלקו". הרמ"א ("שולחן ערוך" יו"ד סי' קע"ט סעי' ב') מסכם ואומר, כי "במה שאדם יודע שהוא כנגד המזל, לא יעשה ולא יסמוך על הנס, אלא שאין לחקור אחר זה משום תמים תהיה". בעקבות כך גם ממליץ הרמ"א (או"ח סי' תרס"ד סעי' א') להמנע מן המנהג הבא.

בדיקה מיוחדת בליל הושענא רבה: הרמב"ן בפירושו על התורה (במדבר יד/ט) כותב, כי ידוע ש"בליל החותם לא יהיה צל לראש האיש אשר ימות בשנה ההיא". היינו, בליל "הושענא רבה" סר צילו של אדם שנגזר עליו שלא ישלים את שנתו. אין הכוונה, מבאר האבודרהם (סדר תפילת סוכות ד"ה "ויש אנשים"), אלא לצל של הצל, ולא לצל ממש, משום ש"העומד אצל הלבנה או אצל האורה אי אפשר שלא יהיה לו צל". משום כך, הוא מציין, היו שנהגו לכרוך את עצמם בסדין בליל הושענא רבה, וללכת למקום המואר על ידי הלבנה. שם הסירו מעליהם את הסדין ופשטו את אבריהם מול הלבנה - "אם יצאו כולם שלמים, סימן טוב הוא ואם יחסר צל ראשו - בנפשו הוא, ואם יחסר צל אחד מאצבעותיו, סימן לאחד מקרוביו: יד ימין - סימן לבניו, יד שמאל - סימן לבנותיו" (עיי' הוריות יב/א ובמהרש"א שם). אלא, שכתבו הראשונים (הובאו ברמ"א הנ"ל), שאין ראוי לנהוג כן. הן משום, שאדרבה, לעיתים על ידי כך האדם מרע את מזלו, הן משום שאין הכל בקיאים לבדוק אם סר צילם מעליהם, ועלולים הם להחסיר פעימות לב לשווא, והן משום "תמים תהיה עם ה' אלקיך" (עיי' ש"ך יו"ד סי' קע"ט ס"ק ב').

הראשונים מבארים, כי עשיית פעולה מסוימת בזמן מסויים כסימן למזל ולברכה בלבד אינה אסורה. לפיכך, כתב ה"שולחן ערוך" (יו"ד סי' קע"ט סעי' ב'), כי "נהגו... ואין נושאים נשים אלא במילוי הלבנה". כמו כן, כתב הסמ"ק (הובא ברמ"א שם) כי נוהגים להתחיל את זמן הלימודים בישיבות בראש חודש לסימן טוב. אכן, גם בימינו נוהג לסיים את תקופת "בין הזמנים" בראש חודש, וכך נוהגים בר"ח אלול, בר"ח חשוון ובר"ח אייר.

דף סה/ב דורש אל המתים

ביו - אנרגיה מותר או אסור?

סוגייתנו מבארת, כי הפסוק (דברים יח/יא) "ודרש אל המתים", בא לאסור כל פעולה שנועדה לקבלת ידיעות מן המתים בחלום הלילה או בכל דרך שהיא, וכדברי הרמב"ם (הל' עבודת כוכבים פ' י"א הל' ז).

ר' דוד המלמד, סביב שולחן העץ הגדול שתפס את מרבית שטחו של החדר. חמשה עשר פרצופים עגולים ותמימים הפנו לעבר המלמד, ממתנינים במורא למוצא פיו, ושותים בעיניהם את כל מילותיו. **עיתים**, לעיתים רחוקות למען האמת, נזקק ר' דוד לצאת מן החדר בשל עניין דחוף זה או אחר. מה אירע אז?

מספר פנים עטורי זקן שיבה מקרב קהל השומעים, החלו לצחקק במבוכה בהזכרם באותם ימים עלזים, בעוד ר' פייבל המשיך לנגן, "ומה אירע אז? אה? יודעים אתם? חזיו ורעם! חיש מהם קיפצנו מעל השולחן הענק ופתחנו במשחק צבא. המוצק שבחבורה היה לגנרל, הבן של הנפח הפך לסגנו, ואנו כולנו התגייסנו לצבאו, טוראים גאים בגדודו של המפקד הנערץ.

"אתה, ר' זענוויל", הצביע ר' פייבל לעבר זקן שעון על מקלו, "היית צועק בקול רם את הפקודות שניתנו מאת מפקדנו הרם והנישא, זוכר אתה זאת? ואתם, ר' אליהו ור' אלישע", שלח ר' פייבל את זרועו לעבר זוג תאומים, סבים לעשרות נכדים, "הייתם פורצים בבכי כל אימת שהמפקד היה מענישכם. המפקד היה מפקד, החיילים היו חיילים והצבא היה צבא!" סיכם ר' פייבל וחיוך נעורים על פניו.

ט"ד ש...
לפתע נשמעו פסיעות. ידית הנחושת הורדה, והדלת החלה סובבת על צירה באיטיות מחרידה. המפקד צנח בחלחלה מן השולחן וחבורת פיקודו נסה לכל עבר. טיפין טיפין נגלו פניו המאיימות של ר' דוד. תחילה התבדורו דרך הפתח הצר מספר שערות מזקנו העבות, וכאשר עיניו הגדולות שזפו את החדר היה זה נראה בדיוק כפי שעזבו, אך לפני מספר דקות. נזופים מתמיד ישבו הזאטוטים, עיניהם נעוצות בחומשים, כאילו לא קרה מאומה. **קולות** גיחוך נשמעו מכל פינות בית הכנסת, כשר' פייבל חבט בעוצמה בדוכן הדרשנים, והחל מנגן בקול תוכחה את נבואת מלאכי (א/ג): **"הֲנִי שֶׁלַח מְלֶאכִי וּפְנֵה דָרְךָ לְפָנַי, וּפְתָאֵם יְבוֹא אֶל הַיְכָל הָאָדוֹן אֲשֶׁר אַתֶּם מִבְּקָשִׁים וּמְלֶאכִי הַבְּרִית אֲשֶׁר אַתֶּם חֹפְצִים הֵנָּה בָּא אֲמַר ה' צְבָאוֹת".**
עולמנו הקטן, הגדול בעינינו, עמוס באנשים מצליחים. מאי משמע מצליחים? זה עשה הון רב לביתו, רעהו חולש על מערכת פוליטית, אחר עשה חייל בתחום האומנות ועוד כהנה וכהנה. בל נשכח, רעם קולו של ר' פייבל, כי "פתאום יבוא אל היכלו האדון!" פתאום! לפתע! ללא הודעה מוקדמת, דלת העולם תסוב על צירה, אור שמימי יציף את עולמנו, אליהו הנביא ומלך המשיח יופיעו והמשחק יסיימם באחת. יצורי אנוש יצנחו ממקומם מרוב בושע ויסתרתו איש איש כפינתו, ומכל עבר יגיוחו יהודים, חלקם קשי יום, שלא "הצליחו", וינהרו לעבר הבימה. הם, אשר קבעו עיתים לתורה, ותוך כדי משחק החיים זכרו כי תורתנו תורת נצח, היא האחיזה היחידה בחיים שאין להם קץ וכל השאר נמוג כלא היה, הם אלו אשר יעמדו בראש מורם ובלב שמח.
"פתאום יבוא אל היכלו האדון!"
 כדאי להתכונן.
 כתיבה וחתימה טובה.

המעוניין לזכות את הרבים בסיפור מעניין, או בעובדה מרתקת שניתן ללמוד מהם מוסר השכל, מוזמן לפנות למערכת מאורות הדף היומי, ואנו נפרסם זאת בע"ה בטור זה. כתובתנו: ת.ד. 471 בני ברק. ש"ס: 03-570-67-93 דוא"ר: mendelson@meorot.co.il

ברכת התורה, העורך

פנינים

דף סד/א דמכוון לבזיון
אליל מיוחד
 גמרתנו מתארת עבודה זרה ושמה "פעור", אשר עבודתה נעשתה על ידי ביזויה ועשיית צרכים עליה. לכאורה, אם עובדי "פעור" החשיבוהו כאלי, מדוע נהגו לבזותו?
מסביר הגר"ח שמואלביץ זצ"ל, כי בקרב האדם

י"א ה' י"ג) "כללו של דבר, כל העושה כדי שיבא המת ויודיעו - לוקה, שנאמר, לא ימצא בך מעביר וגו' ודורש אל המתים".

בעקבות איסור התורה לדרוש אל המתים, כתב המהרי"ל (מנהגים ה' תענית), כי המשתטח על קברי צדיקים "אל ישים מגמתו נגד המתים השוכבים שם", אלא יבקש רחמים מהשי"ת בזכות הצדיקים. בעל ה"אליה רבה" (סי' תקפ"א ס"ק ל"ט) מבאר, כי המבקש רחמים מן המת נראה כדורש אל המתים. רבי חיים פלטיאל, אחד מן הראשונים, אף מנע נשים מן ההליכה לקברים משום שטעו לחשוב כי המתים מסייעים להן. לפיכך, הוא התיר את נדרן אשר נדרו לילך לקברים ובקש מהן כי את הכסף שיועד להוצאות הדרך יתנו לצדקה (ראה בב"ח טו"ש"ע י"ד סוס"י רי"ז ובש"ך "שולחן ערוך" סי' קע"ט ס"ק ט"ו).

לעומת זאת, לדעת פוסקים אחרים אין איסור לבקש מהנפטרים שימליצו טוב, ואף יש תפילות המנוסחות כך (ראה "פרי מגדים" סי' תקפ"א ב"אשל אברהם" ס"ק ט"ז). לדעתם, דברי המהרי"ל כוונו למתפלל אל המת שיושיענו בעזרת כח מסויים ולא על ידי הקב"ה (שו"ת "מנחת אלעזר" ח"א סי' ס"ח, ועיי' "בנין ציון" ח"א סי' כ"ז, שבעניינים אלו אין לאסור אלא את שנאסר בפירוש. ועיי' פסקי תשובות סי' תקפ"א). **להלכה** כתב ה"משנה ברורה" (סי' תקפ"א ס"ק כ"ז): "אל ישים מגמתו נגד המתים, אך יבקש מהשי"ת שיתן עליו רחמים בזכות הצדיקים שוכני עפר".

בשנים האחרונות באה עדנה לענף הרפואה האלטרנטיבית. בין שיטות הריפוי המגוונות קיימת שיטה המכונה "ביו - אנרגיה", בה הטיפול נעשה ללא כל מגע גופני של המטפל, אלא על ידי יצירת קשר נפשי בין המטפל למטופל, ובאופן זה המטפל משפיע בריאות מגופו הבריאה לגופו של המטופל. כאשר מטפל בשיטה זו מתבקש לרפא מחלה תורשתית, הוא יוצר קשר עם אבות המשפחה, ועל ידי כך הוא מתקן את השורש הפגום. הקשר של המטפל עם המת נוצר על ידי העלאתו בדמיון המטפל, וכך הוא רואה בדימויו את מקום המחלה ומרפא אותה.

רבני בית מדרשנו התוודעו לשיטה זו מן הפן ההלכתי בלבד, ולא העמיקו לחקור אם יש בה ממש, או שאין היא אלא אחיזת עיניים. מכל מקום, גם אם אכן כל האמור לעיל שריר וקיים, יש לדעת אם העושה כן אינו עובר על איסור "ודרש אל המתים".

בספר "שיח יוסף" (ח"ג סי' פ) עוסק הגר"י רוט בסוגיה מעניינת זו, ובסיום דבריו כתב, כי נראה שיש לאסור טיפול זה.

דף ט"א - ט"ב

"גדול" שהפך ל"קטן"!

תוך כדי דיון בהלכות בן סורר ומורה עוסקת סוגייתנו בהשלכותיהן ההלכתיות השונות של גילאי הילדות והנערות. אנו יודעים, כי כל קטן סופו להיות גדול. במאמר זה נעסוק במקרה הפוך. באדם שהגדרתו ההלכתית היא "גדול", ולפתע הפך להיות "קטן".

בן 13 למצוות - האמנם ומניין? המקור הקדום ביותר לכך, שבגיל שלש עשרה שנה יהודי מקבל עליו עול תורה ומצוות הוא המשנה במסכת אבות (פ"ה משנה כ"א): "הוא היה אומר... בן שלש עשרה למצוות", היינו: בן שלש עשרה שהביא סימני גדלות, הרי הוא בר עונשים (עיי' נדה מה/ב). ברם, אין בתורה התייחסות מפורשת לכך, ואף מחלוקת תנאים יש בדבר, ויש הסוברים (נדה שם), כי בן **שתיים עשרה** למצוות. לא זו בלבד, אלא שלדעת בעלי התוספות בסוגייתנו (ד"ה "בידוע"), בדורות קדומים, כבר בגיל **שמונה** שנים חלה ההתבגרות, שתוצאותיה הם סימני הגדלות, וכבר אז התחייב הילד במצוות. אלא, שבדורות מאוחרים יותר התעכבה הופעת סימני הבגרות עד לאחר גיל שלש עשרה, ולפיכך, קבעו חכמים גיל זה לקבלת עול תורה ומצוות (עיי' מאירי).

לעומת בעלי התוספות, סוברים הרא"ש (שו"ת הרא"ש כלל ט"ז סי' א') והמהרי"ל (שו"ת מהרי"ל סי' נ"א), כי במכלול ה"שיעורים" אשר נמסרו למשה מסיני, כגון, כזית, כביצה ועוד, גם נמסר לו גיל המעבר של היהודי מ"קטן" ל"גדול", והוא גיל שלש עשרה (עיי' ברש"י אבות פ"ה משנה כ"א ובברטנורא).

לא ניתנו "שיעורים" אלא לישראל: והנה, מקובלים אנו, כי השיעורים אשר נמסרו למשה בסיני, אינם מתייחסים אלא ליהודים בלבד, וכדברי הרמב"ם (הל' מלכים פ"ט ה' י'): "שלא ניתנו השיעורין אלא לישראל בלבד". הוי אומר, גם הקביעה, כי אדם נענש מגיל שלוש עשרה ואילך על אי ציות לציווי הבורא אינה מתייחסת לבני נח, אלו נענשים מן הרגע שבו ניתן להבחין כי ברי דעת הם (עיי' "מנחת חינוך", ובשו"ת "חתם סופר" י"ד סי' קפ"ב, ש"י).

מקנן יצר לפרוץ את כל המוסכמות ואת כל הגדרים מתוך תחושה שהכל הפקר, ומתוך כך נוצרה עבודה זרה זו, אשר באה להמחיש, כי מותר לאדם לעשות ככל העולה על רוחו (שיחות תשל"ב/ד).

דף סג/א לא תאכלו על הדם

חמישה פירושים למילה "על"

בברייתא המובאת בסוגייתנו מצויים חמישה פירושים שונים למילים (ויקרא יט/כז) "לא תאכלו על הדם", אשר מהם נלמדים חמש הלכות בחמישה מקצועות שונים בתורה, וכולם נפסקים להלכה: **המלכים** בפירושו לתורה מסביר, כי יסודן של כל הדרשות נעוץ בהסבר המילה "על", לה יש חמש משמעויות שונות, ומכל אחת מהן נלמדת הלכה נפרדת. **א. עם**, ככתוב (שמות לה/כב) "ויבוא האנשים על הנשים". משום כך אין לאכול "על הדם" - עם, כלומר, מבהמה שעדיין לא יצאה נפשה - דמה. **ב. ליד**, ככתוב (שמות יד/ט) "וישיגו אותם חניים על היים". לפיכך, אין לאכול את הבשר ליד הדם, היינו: אסור לאכול מבהמת קדשים, שדמה עדיין מצוי במזרק וטרם נזרק על המזבח.

ג. בגלל, ככתוב (בראשית כ/ג) "הנך מת על האשה". לפיכך, אין אוכלים סעודת הבראה על הרוג בית דין. **ד. אחרי**, ככתוב (במדבר כח/ו) "על עולת התמיד". לפיכך, סנהדרין שהרגו את הנפש אינם אוכלים באותו יום. **ה. אל**, ככתוב (שמואל א, א/י) "ותתפלל חנה על ה'". לפיכך, מזוהיה התורה, כי אכילתו של בן סורר ומורה עלולה להביאו לדם - למיתה. **נפלאים הדברים** המראים את עומק הבנת חז"ל בפשט הכתובים!

דף סד/א הנותן מזרעו למולך אינו חייב עד שימסור למולך ויעביד באש

שני סוגי מולך

הרמב"ן בפירושו על התורה (ויקרא יח/כא) מציין את דעתו של רש"י, כי העבודה ל"מולך" היתה במסירת אדם את בנו לכמרים. לשם העברתו בין שתי מדורות אש. אולם, לדעת הרמב"ן היה הבן עצמו למאכלת אש והוא היה קרבן ל"מולך". **לדעת** רבי אליעזר דייטש, בעל "פרי השדה", ניתן לומר כי שתי הדעות נכונות, ועל פי זה לבאר את הפסוקים (ויקרא כ/א-ה) העוסקים באיסור זה, ואת סידרם, מתוך הנחה כי שריפת הבן, כפירוש הרמב"ן היתה מאוסה על בני אדם רבים לולא ציווי התורה. **"איש איש"** אשר יתן מזרעו למלך - אשר שם נשרף הבן באש - "מות יומת, עם הארץ ירגמוהו באבן", כי אכן מתועב הוא על הכל. "וואם העלם יעלימו עם הארץ את עיניהם מן האיש הוא, בתנו מזרעו למלך, לבלתי המית אותו" - אם הציבור לא יענישוהו, מאחר שמסר את בנו למולך שאין ממתים שם - "ושמתי אני את פני באיש הוא" - הקב"ה יענישנו בעצמו... ("כמוצא שלל רב").

דף סה/ב מעונן ... זה האוחז את העינים

מעונן - מהו

יונתן בן עוזיאל מתרגם את המילים "ולא תעוננו" (ויקרא יט/כז), **"ולא אחורי סנהדרין עינינו"**. מפרש התרגום, כמדופס בחומשים, מסביר, "שלא יעיינו וילמדו בזה מסנהדרין, הגם שהם בקיאים בניחושים ומעשה כישוף", כי רק להם הותר ללמוד זאת כדי "להבין ולהורות כמה מעשיהם מקולקלים" (כדלקמן סח/א). **לדברי** רבי זלמ"ה, אחיו של רבי חיים מוואלאז'ין, יש להגות את תרגומו של יונתן בן עוזיאל ולקרוא "ולא אחודי עינינו" - כלומר, לא תאחזו את העיניים, כדעת חכמים בסוגייתנו. לדעתו, המילה "סנהדרין" נוספה בשולי התרגום כדי לציין, כי דעה זו מוזכרת בגמרא במסכת סנהדרין. אלא שבמהלך העתקות של כתבי היד שורבבה המילה "סנהדרין" לגוף הטקסט, שנעשה קשה להבנה, ולפיכך הגיהו אותו, ובמקום "אחודי" כתבו "אחורי" וכך נוצר הפירוש החדש... ("תולדות אדם").

דף סה/ב ומיבירי להו עגלא תילתא ואכלי ליה.

"ובן הבקר אשר עשה..."

במספר ספרים קדומים נכתב, כי בן הבקר שהביא אברהם אבינו למלאכים נברא על ידו מתוך עיסוקו

הדף היומי

סנהדרין ס"ג-ס"ט

כ"ו אלול-ג' תשרי

יהודי "קטן" ונכרי "גדול" בני אותו גיל: יוצא, איפוא, כי כאשר לפנינו שני ילדים, יהודי ונכרי בני אותו גיל, היהודי נחשב "קטן", וקניינו אינו קניין, ואילו הנכרי נחשב "גדול" הרשאי לנהל עסקים חובקי עולם. מעתה, כאשר ילד נכרי יתגייר, הוא יהפוך, איפוא, מגוי "גדול" ליהודי "קטן"... ככל שהדבר נשמע מוזר, אי פעם, מאות אלפי ילדים "קטנו" בבת אחת. היו אלו אבותינו, הילדים שעמדו בהר סיני, שהפכו מבני נח "גדולים" ליהודים "קטנים". הביטוי "גר שהתגייר כקטן שנולד" מקבל משמעות נוספת... (הגרי" קמינצקי זצ"ל, "אמת ליעקב" ויקרא).

האמנם ילד גוי חייב בשבע מצוות בני נח, ואילו מקבילו היהודי פטור גם מהן? לדעת מספר אחרונים, אין ההבדל בין ילד יהודי לילד נכרי בא לידי ביטוי אלא לעניין קניינים, אך כל ילד יהודי בר דעת חייב בשבע מצוות בני נח, אלא שאינו נענש עליהן (עיי' "אור שמח" הל' איסורי ביאה פ"ג הל' ב', "מנחת שלמה" ח"א סי' ל"ד בשם "דברי חיים" הל' נזקי ממון סי' י"א, "אמת ליעקב" שמות כא/יב, ויקרא כ/י, כד/טו).

[עיי' תוס' ד"ה "קטן" שלדבריו אין קטן יכול להתגייר בעצמו מדאורייתא וחיודש האחרונים הנ"ל אינם לשיטתו].

בספר יצירה, כנאמר (בראשית יח/ח) "ובן הבקר אשר עשה". מעתה, ייתכן, כי גם החמאה והחלב שהגיש לפניו נלקחו מבהמה מעין זו. ומאחר שאין בחמאה וחלב אלו כל איסור של אכילה יחד עם בשר [קל וחומר מחלבו של בן פקועה, ראה "פתחי תשובה" יו"ד סי' פ"ז ס"ק י"ד], מסתלקת, איפוא, מאליה קושיית המפרשים שתמהו, איך אברהם אבינו, שקיים את כל התורה כולה, האכיל את אורחיו בשר בחלב... ("גן רוה" פרשת וישב).

דף סח/א כשחלה רבי אליעזר

שאלה ותשובה כהלכתם

בסוגייתנו מסופר, שחכמי ישראל נכנסו לבקר את רבי אליעזר לרגל מחלתו. כאשר רבי אליעזר הבחין בהם, הוא שאל לפשר בואם, והם השיבו ללמוד תורה באונו. מדוע רבי אליעזר שאל למגמת ביקורם, וכי לא ידע שבאו לבקר את החולה? ואילו חכמים מדוע השיבו ללמוד תורה באו, הרי מטרתם היתה לבקר את החולה? הגאון רבי חיים קנייבסקי שליט"א עונה על כך תשובה נפלאה. מבואר בהלכה (עיי' קיצור שולחן ערוך סי' קצ"ג סעי' א'), שקרובי החולה אשר אינם נמנים על מעגל ידידי הקרובים, לא יבקרורו בתחילת ימי מחלתו, כדי שלא יקבע שמו כחולה ויורע מזלו. לפיכך, הקפיד רבי אליעזר ושאלם מדוע באו לבקר מיד בתחילת חוליו, והם השיבו, כי באו ללמוד תורה ועל כן נחה דעתו (קובץ תורת העמק עמי"ה).

לעילוי נשמת

הר"ר **משה אליעזר האוזר** ז"ל
ב"ר שלמה ז"ל
נלב"ע כ"ז באלול תשנ"ו
תנצב"ה
הונצח ע"י ידידו
הר"ר **שלמה האוזר** ומשפ' שיחיו

לעילוי נשמת
הר"ר **אלתר רוזנבוים** ז"ל
ב"ר דוד ז"ל נלב"ע א' באלול תשס"ט
ומרת **שרה יהודית רוזנבוים** ע"ה
ב"ר חיים שמעון זומר ז"ל נלב"ע ב' באלול תשכ"ח
ומרת **חנה רחל הבר** ע"ה
בת הר"ר דוד צבי ז"ל נלב"ע ג' תשרי
הונצחו ע"י משפחות **הבר ורוזנבוים** שיחיו

לעילוי נשמת
הרב ר' **אליעזר צבי זיכרמן** ז"ל
ב"ר דוד זצ"ל, יו"ר כולל בית דוד - חולון
נלב"ע כ"ח באלול תשס"ז **תנצב"ה**
הונצח ע"י המשפחה שיחיו

לעילוי נשמת
מרת **שרה שיינדל נפחא** ע"ה
ב"ר יצחק צבי נפחא ז"ל נלב"ע ע"ה תשנ"ט
תנצב"ה
הונצחה ע"י המשפחה שיחיו

לעילוי נשמת
מרת **כרימה צורף** ע"ה
בת מזלי ויחיא ז"ל נלב"ע ב' בתשרי תש"ס
תנצב"ה
הונצחה ע"י בנה ר' **אפרים צורף** שיחיל - שילה

חוויה רוחנית מרגשת

ספרון חודשי ללימוד יומי קצר
בכל יום משנה אחת
הלכה אחת וקטע מהגמרא

לחודש התנסות חינם!
חייג עכשיו: *3029
או שלח מייל לדוא"ל veten@meorot.co.il

